

Момчило Јокић

ШТА ЈЕ ЛУЂЕ,
СПОРТ ИЛИ СВЕТ?

Уредник
Зоран Колунџа

МОМЧИЛО ЈОКИЋ

ШТА ЈЕ ЛУЂЕ,
СПОРТ ИЛИ СВЕТ?

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

САДРЖАЈ

Предговор	7
1. Прозирно и непролазно	19
2. Глобално лудило	21
3. Глобална идиотарија	29
4. Звук вувузеле, звук очајника	35
5. Фелширани џамболани	40
6. Марадона, задовољство самоуништења	48
7. Бекство у пакао	54
8. Судијски ханибализам	60
9. Удављено самопоштовање	66
10. Чавићев „Твин Пикс“	69
11. Изговори на куб	72
12. Спортске (мани)пулације	76
13. Ћеновске маказе	87
14. Наопако огледало	104
15. Златни Титаник	113
16. Границе моћи	121
17. Барселонина логика света	127
18. Спортска хоботница	143
19. Сигнали личности	161
20. Дистанца нула	208
21. Отуђени од себе	226
22. Фудбал, мит и мода	237
О аутору	247

ПРЕДГОВОР

*... О ГЛОБАЛНИМ ПОСРНУЋИМА МИНИЈАТУРНИХ
ВЕЛИЧИНА*

О ИСКРИВЉЕНИМ ОГЛЕДАЛИМА СТВАРНОСТИ

О ИСТИНИТИМ ЛАЖИМА У СПОРТУ

О ОЛТАРИМА И СПОРТСКИМ ЖРТВАМА...

Дугогодишњи уредник најпознатијих спортских гласила на нашим просторима, „Спорта“ и „Журнала“, свима познато име из спортског новинарства, Момчило–Мома Јокић, кроз призму својих заиста широких интересовања везаних за спорт, (првенствено за фудбал, игру над играма, игру која надраста оквира локалног и континенталног, која се може поредити само са планетарним уздигнућем) овом књигом есеја, критичких текстова и студијом о општим местима, досегао је онај максимум којем тежи сваки интелектуалац, који се у било којој области професионално бави писаном формом исказа.

Дакле, овај врсни прегалац кроз једно филозофско промишљање, указује на оно што је у савременом свету погубно за даљи развој спорта уопште.

Утицај потрошачког друштва (обездушеног сталном сувром и немилосрдном борбом и трком за профитом и постизањем циљева који профит обезбеђују) је немерљив. Средства се не бирају, нити се робује било каквим моралним и другим нормама, који спорт у себи носи и по дифолту подразумева. Појединци у спорту, били они учесници као такмичари, или гравитирали као конзументи, што ће рећи: гледаоци и поштоваоци, у оба случаја и једни и други,

бивају истурени испред идеје, испред свега битног, са наме-ром да кад се укаже погодно време, буду жртвовани зарад целофанских циљева којима је све подређено.

То је окосница читаве приче којом се ова најновија Јокићева књига бави. Ако макар и летимично бацимо поглед на издвојена поглавља која чине срж ове заиста занимљиве и битне књиге, и ако кренемо од надналова: *Како сјорџи об-јаишњава свети*, схватићемо да нас Јокић уводи у лавиринт из којег као да нема излаза.

Слика света виђена и тумачена са гледишта једног спортског промишљања нимало није лепа и обећавајућа, као што није ни слика спорта виђена очима света у којем живимо.

Ово искривљено огледало још искривљеније стварности, нуди једну наказну перформансу нечега што је једном било, или је барем у својим почецима имало племениту идеју, која се хранила визијом нечега што се у пракси изобличило и никада није остварило.

Књига је на неки начин подељена тематским одредницама на два дела. У првом се говорио о фудбалу и свему што ову игру у свим њеним сегментима чини и посебном и фристрирајућом.

Други део се бави (такође на глобалном нивоу) феноменом спортског апсурда, спортским заблудама и манипулацијама у врхунском спорту. Наравно реч је и о ретким врхунским спортистима мале земље Србије, о неправдама и ујдурмама које их прате и онемогућавају да се до крајности искажу у остварењу како својих тако и националних циљева, где по мишљену аутора ове књиге „парадокс и компромис” иду руку под руку. Круг ове бескрајне приче се опет завршава причом о фудбалу. Како год, ипак је фудбал главна тема ове књиге.

Посматрајући свет врхунског спорта, у овом случаја фудбала, на другачији начин од било кога пре и до сада, из центра дешавања, где се припремају неретко непојмљиве закулисне игларије, дакле, са оне стране која није у видокругу обично посматрача, гледаоца и конзумента, који упија лепо упаковану варку као једину могућу истину и реалност, Јокић са маниром господствене префињености, али без имало сентименталности разоткрива ову велики глобално упаковану лаж, лаж која се намеће из дана у дан и која трује и убија сваку лепоту око себе зарад профита и неких рецимо „виших интереса”. Јокић добро примећује и препознаје снагу и моћ овог превратништва, ове подвале која постаје утемељење за свеколико планетарно лудило.

Такође Јокић не штеди ни конзументе ове преваре, јер само голом истином можда се могу дозвати памети хорде заглупелих обожаваатеља лажних идола и подметнутих величина. Јокић већ на почетку књиге указује на све читију и погубну опчињеност појединца фудбалском игром, која је захваљујући страшној моћи и утицају телевизије и многобројних штампаних медија, постала најразорнији „опијум за масе“. Отуда аутор ове књиге, не без разлога, цитира омиљеног филозофа Жана Бодријара, где велики мислилац каже да је „добро прозирно”, и да се кроз њега може видети, али зло је моћније јер се прозире. „Оно се види кроз”. И доиста, писац ове књиге је свестан чињенице доминантности зла у свеколиком свету. Зла чије је темеље човек поставио и од постања у то нерушиво здање ужаса и покорне, уграђује стрпљиво и упорно, своје месо, своју крв, своје снове и своје животе. Узиђујући у ову пирамиду хаоса део по део своје opakости, чинећи при том сваку промисао и потребу за добротом бесмисленом и немогућом. Једном сам записао: да у чинију где се зло спрема као главно јело, добро се не ста-

вља као зачин, чини ми се да је ова узгред речена максима донекле нашла утемељење у овој рекао бих исувише храброј књизи Момчила Јокића.

Писац раскринкава ово ментално посрнуће на свим нивоима људског развоја, спорта поготово, посрнуће које се прелива као у спојеним судовима у једну кипућу хаотичну масу, лишену пре свега разума а потом и оне веома важне покретачке и позитивистичке енергије, масу хаоса, понајвише зависности од које лека нема.

Иронијски и надахнути осврт у есеју „Бекство у пакао” пожељно би било да прочита сваки фудбалски селектор, поготову онај који има и најмањи порив и жељу а и могућност да то и постане. Јер ту се о њима говори. Овакве типове људи Јокић сврстава „у водеће мазохисте спремне да по цео дан бичују сопствено тело”. Помињући поименице неколицину најпознатијих, кроз њихове голготе и упокојења од стране истих који су их величали и у звезде некоћ окивали, сагледавамо суровост васколиког света у тренуцима када задати циљеви нису досегнути и остварени. Копља се тако увек ломе на селектору, јер он је унапред одређен да буде жртвено јагње. На крају онај коме су писане „оде радости” бива жив поједен од крвожедних и никада довољно ситих моћника, који из потаје диригују овом страшном и канибалском представом за масе. То је онај јединствени тренутак када император „из људског прелази у кокошији облик” како духовито закључује Јокић, мислећи при том на француског селектора Рајмона Доменека. И не само у овом есеју пуном хумора, који можда уз онај о Марадони предњачи у иронијско саркастичним досеткама, исто је и у сваком другом тексту који чини месо и костур ове књиге, јер тај хумор, тај критичко иронијски набој попут љутог дима штипа за очи, баш оне, којима је и упућен. Без те ироније, досе-

тљивог и врцавог хумора, без те оштрине у исказу (без длаке на језику, народски речено) ова књига би била само још један важан документ о времену бешчашћа у спорту и животу савременог човека, али са овим „зачинима-жаокама“ она је нешто сасвим друго. Пре свега и на читаоца а и на оне којима је критика упућена, може, а верујем и мора да делује као лакмус, као пречишћивач за душу. Ова књига је истовремено и својеврсна опомена, она указује на црно бело свет данашњице у којем све мање има белог, јер кад црно надвлада узалуд ће се неко запитати, где је ту бело. Приказујући тужно жалосне судбине ових појединаца несталих кроз уможене канибалске светковине разударене масе вешто руковођене и усмераване из несагледивих центара моћи, писац ове књига, за коју нема друге одреднице до да се **мора прочитати**, говори и о „вашару таштине, судару патологије и фрустрације“ кроз симулирање догађаја који имитирају стварност каква у реалном свету и не постоји.

Сјај је лакировка, велико блештавило доноси слепило, све има цену коју не можемо платити, и све има жртве које се не могу избећи.

Локић није острашћени човек који напада све и свакога. Он једноставно барата чињеницама, доказима и пише о узрочно последичним везама. Никога не штеди и не либи се да прстом покаже на ФИФУ и њене челнике као најмоћније креаторе пропасти фудбалске игре, судијске заврзламе и одлуке које директно кроје фудбалска дешавања на највишим нивоима, дакле светским првенствима, он говори и о селекторима као шупљоглавим марионетама за поткусуривање и „рециклажу“ кад за то време дође, а долази; о фудбалским величинама које то нису, са пороцима плиткоумних наркомана и пробисвета; говори о гледаоцима који изазивају подсмех и сажалење због масовне умножене отупелости; све је

ту код Јокића свима доступно, на отвореном, на ветрометини, јавно и транспарентно.

Можда Момчило Јокић и није најбољи спортски новинар, у ту процену не треба улазити, али свакако јесте највећи интелектуалац међу спортским новинарима, уз то би требало обавезно додати реч: писац. Јер, Јокићево дело јесте књижевно дело пре свега.

Аргументовано, забавно, мисаоно, филозофско.

Ко је иоле завирио и у његове претходне књиге то не може спорити. Јокић није „плитак поток и за лако прегазити“, његове књиге, а нарочито ова, захтевају преданог и образованог читаоца. Јокић је пре свега врхунски интелектуалац који искључиво критички посматра ово све погубније, рекло би се „глобално загревање унутар спорта“, понајвише фудбала. Посматрајући хаотичну слику света и спорта у једној равни, паралелно, можда и сучељене, Јокић, проициљиво и мудро поставља у први план ову другу реалнију и доступнију слику, фудбалску, указујући на аномалности постојеће стварности везане за ову модерну игру и уз игру, раскринкавајући оно потмуло позадинско назови светло, које нажалост не открива и не осветљава ама баш ништа и никога, већ служи да сакрије истину, како би њена замућена представа још погубније замутила ионако затроване мозгове и загубљене душе оних за које постоји само један Бог и једно Божанство: фудбал и фудбалско. За оне који ову замућену слику стварности прихватају као спасоносну и једино истиниту.

Писац ће се носталгично и накратко присетити магије и лепоте којој се некад веровало и која је ову игру чинила најлепшом на свету. Но тих времена више нема ни у сећањима и то понајбоље зна аутор ове књиге. Јокић овде себи не даје за право да је свезнајући, нити се нуди улогом спасиоца, он

је ту само да као наратор и мислилац да како је већ речено: упозори, опомене, укаже на малигнитет који је можда излечив.

Аутор ове повести посртања кроз једну тако моћну и омасовљену спортску дисциплину, какав је фудбал (као игра милиона,) на велика врата уводи читаоца на позорницу ништавила, али не да би се саблазнио и у том незнању загубио, већ да би сагледао и докучио делић истине, зарад спаса, ако не личног оно оних који можда могу да се мењају и доносе промене. Пишући језиком Сиорановске и Бодријарове промишљености, који није својствен спортском изражавању, већ је и мисаоно и на сваки други начин ближи филозофском поимању и исказивању, читаоцу се на неколико нивоа указује на битно и незаобилазно, присутно и због своје огромности несагледиво.

Јасно видимо како се боре, са једне стране већ закржљале идеје о спорту као племенитој појави и битности за развој сваке заједнице и сваког друштва и са друге, као у кинематографу откривају се и приказују многобројне закулисне игларије које исти тај спорт унижавају, обесмишљавају и уништавају.

Писац лепо каже: „да планета у загрљају са лоптом није у стању да презентира реалне чињенице”, јер и планета је једна лопта са кипућом масом у себи, која је може у сваком тренутку уништити. Тако и фудбалска лопта бива испуњена кипућом масом коју је моћни појединац осмислио зарад интереса и ничег другог. Све је идолатрија и идолопоклонство. Говорећи о *Глобалном лудилу*, писац кроз летимичан преглед фудбалске игре указује на „вишеслојност елемената на којима она почива“ раскринкава доктрину, утицаје новца, корупцију, елитизам, говори о одбацивању искоришћеног и истрошеног фудбалског материјала, такође Јокић говори о

ерозији фудбалске игре која кулминира баш у овом нашем времену. Указује на чињеницу да су огромни профити овај спорт довели у „ред индустријских грана”. Инфантилност моћника претворила је публику у послушне роботе, каже аутор, и овај статус потчињености је евидентан у свим сегментима који чине фудбалску игру, понајвише ону закулисну, која нити је фудбал, нити је игра.

Отуда за Орвела као и за Јокића, врхунски спорт нема никакве везе са поштеностом игром. Да цитирамо Орвела: „Он је (врхунски спорт) уско повезан са завишћу, хвалисањем, непоштовањем правила и садистичком уживању у насиљу. Другим речима то је рат без оружја”.

Орвеловска апокалиптична визија људског посрнућа како у животу тако и у спорту се одавно обистинила.

Велики Брат и његово свевидеће око је утерало страх у кости и оним најодважнијима.

Испирање мозга је уследило као узрочно-последична појава, а за све остало би се могло рећи да је текућа историја већ виђеног.

Врхунски спорт, у овом случају да поновимо, фудбал, овакве поставке чине минорним баш на том планетарном нивоу (што у неку руку представља парадокс) јер нешто што у себи носи тако велику енергију, истовремено том енергијом уништава сваку идеју о лепоти и племенитости, која је некада и у почецима поготово, била уткана у матрицу ове древне игре.

Данашњи фудбал само се кити славним именом из прошлости и ту свака сличност са игром племенитог надметања и фер плеја нетрагом нестаје. Фудбал је постао мета моћи и моћника, јер пружа свакојачке могућности манипулације која директно удара на свест конзумента, дакле поштовалаца фудбалске игре, тачније гледалаца, илити зависника од ње.

Играјући на „адут карту” сигурног добитка у једној покер партији са обележеним картама, где се изгубити не може, моћници вешто баратају огромним, чак и незамисливим ресурсима новца, који једну игру замишљену да буде племенита, часна и чиста, чини опскурном, превратничком, опасном и подмуклом, игру којој је обноћ уклоњена аура заноса и привлачности, обесмишљена новцем, трансферима и које чиме. Локићево полазиште и његове премисе и закључци се базирају на указивању и раскринкавању ове глобалне аномалности.

Он мудро, прибрано и вешто, а истовремено стручно (јер је реч о човеку који је деценијама из непосредне близине пратио ова, како ће се временом показати, сулуда времена) маниром урођене проницљивости и интелигенције, сагледавао је и ону осојну страну ових непрекидних лакрдијашких игарија, видео је оно што је забашурено и прикривено од очију јавности, могао је да прати ова кретања ту на извору информација, онако са стране, непристрасно, као луцидни и проницљиви посматрач, да се директно и сам сусреће са фаталним последицама које би уследиле како према појединцима који су изманипулисани, каткад и сурово уништавани, тако и на нивоу колективитета једне папазјаније, којој се није могло стати на пут, али на коју се могло указати као на погубност (што Локић и чини) чије су катастрофалне последице по културу спорта несагледиве.

Локић је пре свега мајстор лепе речи, чисте, питке и јасне мисли. Он не тежи сензационализму, иако све о чему говори и пише има призвук и боју сензације.

Његови потези нису очекивани, они збуњују, терају на промишљање и упитност што је и задатак који свако добро читалачко штиво мора да испуњава.

Он је човек изван сцене, који очима трагаоца, без пристрасности сагледава збиљу, јер њему је једино истина блиска и доступна.

Он је повремено и занесењак, сањар и идеалиста, али и онај који ни због чега неће ћутати.

Он се свесно креће опасним путем замерања белосветским моћницима које раскринкава и указује на њихове ујдурме и погубност. Његове мисли су кристално јасне, каткад до бола сурове, прецизне као хируршки резови који треба да уследе пре уклањања малигнитета.

Но нису све операције успешне, па се с правом поставља питање, колико ће ова донкихотовска упорност Момчила Јокића дати резултата.

У сваком случају Јокић је први, и то не само на овим просторима, већ највероватније и на свету, храбро, умно и вешто указао на оне најбитније елементарне погубности које разједају суштину једне дивне игре, које је од темеља урушавају и чине је вазалом суманутих идеја и благо речено зависном од оних који и на другим, пре свега политичким нивоима држе судбину човечанства у рукама. Но Јокић указује да то није сигурно и пријемчиво окриље, да у том загрљају моћника и тетешењу послушника нема перспективе која ће и која може донети бољитак.

У сваком случају, ево још једне фантастичне и неочекиване књиге Момчила Јокића, књиге која је дуго писана и која је добродошла у овом времену и која показује да код очију нисмо баш сви слепи, и да је царско ново одело лажно и да голотиња свих императора фудбалске игре није прикривена маглом и прашином, која се баш на том глобалном нивоу васцелом свету баца у очи.

Ову књигу не треба читати само као забавно штиво (иако се бави нечим што би пре свега требало да буде забава), већ

је треба читати као уџбеник из којег се много тога мудрог, истинитог и вредном може научити. Публициста и писац Момчило Јокић је одшкринуо врата једне моћне глобалне мегаструктуре, дао нам прилику да сагледамо несагледиво, да боравимо у забрањеном, да нам се истина укаже као спасоносно прибежиште.

На добронамернима и храбрима попут Јокића, ће пасти терет даљег продубљивања до суштине и сржи проблема, до коначног раскринкавања, које би један спорт у одумирању вратило у живот и циљевима којима се некоћ и давно стремило.

Веселин–Лари Мишинић, књижевник

Београд, фебруара 2011.

1.

ПРОЗИРНО И НЕПРОЛАЗНО

„Добро је прозирно: кроз њега се види. Зло се пак прозира. Оно се види кроз.“

(Жан Бодријар)

Прелиставање планете кроз фудбал делује згодно и привлачно, пре свега због велике фатаморгана, другачије представе већине о теми која нас заокупља. Нечему што наизглед има коначну форму, али је на почетку, нова и другачија, макар онолико колико смо и сви, између периода које одређују догађај и не догађај.

Фудбал и планета, удружени, бране се, не бирајући средства која смо им ставили на располагање.

Онолико колико планета излази из оквира реалног и прелази у стање виртуелног – са детерминантом материјалног – толико и фудбал све више постаје симбол, помоћу којег се може објаснити планета у сталном преласку из једног у друго стање.

Ко то не примећује и није у хендикепу. То би свакако био да овде говоримо о неким другим временским периодима. Сада је ново време. Ово сведочи о супремацији виртуелног над реалним и потпуној „шеви“ коју фудбал и планета продају својој деци.

То нам не одузима право да тумачима феномена пружимо прилику да уживају у парадигми које стварају егонемери, можда и грубље него што би то природа материјала с којом се бавимо и захтевала од нас. Ако одбацимо претен-

циозност да у географском кабинету фудбалску лопту препознамо као савршеног двојника, клона, онда бисмо и озваничили право да спокојно прелиставамо свет, који је често више лопта него она сама.

Онолико колико свет губи на идентитету толико то чини и фудбалска лопта препуштајући се судбини која никако да саопшти коначну пресуду.

Рекли смо, толико је све коначно да заправо – ништа није.

У том океану доказа нема ништа више оптерећујуће од те чињенице.

Што више доказујете не доказујете ништа.

Зато све звучи, схвата се и тумачи као симулакрум.

Планета у нераскидивом загрљају са лоптом није више у стању да презентира реалне чињенице.

Зато овај двојац са преласком у стање иреалног појачава магнетизам и до краја опсењује простоту. Из тог разлога, нико се не усуђује да одреди лимит сложеног процеса, повуче линију – ко ту кога подиже и истовремено уништава.

У фудбалу и на планети дошли смо до хиперпродукције. Тако смо потпуно неутралисали нови подстицај.

2.

ГЛОБАЛНО ЛУДИЛО

„Неизмеран је број луудака“

Соломонове речи, Библија, 1,15

Летимичан преглед историје фудбалске игре довољан је да се схвати вишеслојност и разноврсност елемената на којима она почива. Промене начина игре на тактичко, техничком и физичком плану; професионализам израђен на основу војне доктрине; утицај његовог величанства новца; смањење разлике између развијеног и неразвијеног света; промена изгледа играча; корупција; елитизам; искоришћеног фудбалског материјала до рециклаже; само су неки од сегмената који су ескалирали до неслућених размера последњих деценија.

Бројне дилеме постављају се испред фудбала као феномена 20. по свему судећи и 21. века. Ерозија фудбалске игре одвија се у паралелном процесу са нарастањем интересовања и огромним обртом капитала који је овај спорт довео у ред индустријских грана.

Многи тврде да фудбал подсећа на срушено стабло са кога сви скидају гране. Годинама, сада све јасније и израженије, нараста свест о истрошености једног феномена. Гласноговорници тврђу бране говорећи да је фудбал почео да једе сопствену супстанцу. Истина, фудбалски канибализам приметан је на сваком шаву лопте. Он се манифестује чак и у игнорисању кључног односа – играча и публике. Ко данас у фудбалу размишља о томе хоће ли милиони гледалаца

стадионе или сопствене куће после одгледане утакмице напустити свеснији о многим животним питањима?

Ништа од тога. Претворени у роботе они игноришу стваралаштво због победничких труба залепљених на уснама инфатилних председника и моћника.

Публика и однос према њој у савременом фудбалу почиње да се тумачи као нужни декор опасној неразумности.

Масовна инфизираност људи са трибина све мање гради узајамне односе на основу онога што фудбалери и тренери презентирају на терену. То подсећа на два краја света: у којима свако пре свега води рачуна о сопственој потреби.

Фактор публике у модерном фудбалу губи на снази. Мада тако на основу оптике и интересовања не изгледа.

Веома сложен однос између спортисте и гледалаца постаје доминантан у формирању ретроградних процеса у игри. Публика практично прилаже сопствене животе, не желећи чак да реагује на оно нашта на основу скупо плаћених улазница има право: добру и поштену игру.

Или грешим и потцењујем свест публике и однос према играчима и садржају који им се подмеће као рог за свећу? Послужићу се једним цитатом, како бих показао колико је врхунски спорт далеко од сопствене суштине.

„Врхунски спорт нема никакве везе са поштеном игром. Он је уско повезан са мржњом, завишћу, хвалисањем, непоштовањем правила и садистичким уживањем у насиљу. Другим речима, то је рат без пуцања.“ Аутор овог новинарског текста објављеног у лондонском „Трибјуну“ 14. децембра 1945. године је Џорџ Орвел.

„Ти га мораш мрзети, мрзети“ – довикивао је Никола Пиљић Борису Бекеру у току меча за Дејвис куп против Тима Мејота.

„То је био рат“, рекао је немачки славни тенисер после добијеног меча.

„Победа није најважнија“, често је говорио легендарни амерички фудбалски стручњак Ломбарди, „она је једино што вреди“.

И разуларени Мајк Тајсон, сатана преображена у Христа, доспео је у ред цитираних спортиста.

„Покушаћу да свог противника погодим посред носа, желим да му носну кост набијем у мозак“.

И све се то дешава када се тоне папира исписују о хуманости и демократији. Очито су многи доспели у потпуни ћорсокак. Сви као да знају да срећа једних почива на несрећи других и уживају у томе.

Ако Орвелову дефиницију врхунског спорта ставимо у садашњост, пронашли би смо сегменте који сасвим извесно задовољавају публику. Без обзира на истину да су се публика и играчи удаљили из епицентра одлучивања. Публика налази очигледно уточиште у ономе што карактерише њен свакодневни живот који, ако бисмо додали реч илузија Орвеловој дефиницији, не представља ништа друго него животе већине.

На десетине хиљада људи који се попут покислих мачака враћају кућама изнервирани и незадовољни због презентираних садржаја у бетонским елефантима само појачавају питање зрелости добровољаца, тапета на гигантским стадионима.

Са оваквим ставом вероватно се неће сложити већина социолога, присталица теорије да спортско такмичење није ништа друго до заједничке представе, у којој се ствара дубока емотивна веза између играча и гледалаца. Духовни спој је по многим теоријама доминантан, као што је непо-

битна чињеница да постигнути гол карактеришу исте реакције публике и играча на терену.

Где је онда разлика и на чему се базира тврдња да публика у модерном спорту полако и сигурно постаје свет за себе?

Немачки физичар и Нобеловац Вернер Хисенберг некада је записао:

„Привидно неограниченим ширењем материјалне моћи, човечанство долази у положај капетана којем је брод саграђен од толико челика и железа, да магнетна игла његовог компаса показује још само на жељену масу брода, а не више према правцу кретања.“

Слободан сам се послужити Хисенберговом метафором како бисмо схватили да се фудбал и публика налазе у истом положају као и капетан брода. Не знају где иду!

Свест да негде постоји срећна звезда према којој пловимо, постала је више повластица писане речи, све мање се спочитава у реалности. Исто као и тврдња да играчи и публика имају нераскидиву везу, мотиве и очекивања.

Свест публике формира се на другачијем концепту. Навијачи престају да пате од анонимности из које долазе на стадионе. Нису ни оптерећени идеопоклоњивостом. Сопствену енергију троше на такмичења са конкурентским табором.

Овакав однос формирао се на основу проверене чињенице да публика више не може да утиче на садржај репертоара припремљеног у тренерским свлачионицама. Она истини за вољу, може да покрене замајце у игри тима, али до краја не може да промени свест играча и тренера о нужности и императиву спровођења тактике с којом нико на стадиону није задовољан. Искључујући само председнике клубова, који се попут паунова шире, уколико се противник порази.

У питању је новац. Управо због њега, уништена је емотивна веза између публике и играча, на којој су поједини социолози дуго година градили објашњења о овој деликатној теми савременог схватања спорта.

Непобитно је да се емотивна веза ствара. Но такође она се у датом тренутку веома лако прекида. То не може бити основни и преовлађујући мотив да навијач крене на стадион. Огромне навијачке групе и светски поглед на фудбал у целини организује се са основним циљем да помогну тиму који воле, али у том процесу догађају се бројне промене. Они то чине са чистом намером и жељом да присуствују поштенем спектаклу. Све више, међутим, примећују и чују пратећу музику.

Знају да су „композитори“ лоше измешали ноте, провидно и намештено. То их и даље не удаљава са стадиона у оноликој мери колико би све очигледније преваре подразумевале. Можда и неприметно за њихово схватање фудбала, али неумитно их удаљава од основног темеља спорта и игре.

Игра је за њих постала споредна ствар.

Није чудо што фудбал последњих деценија лансира нови феномен: навијачке групе предвођене лидером са тачним одређеним садржајем навијања који се углавном своди на потцењивање противничког табора. Зар овде има разлике између живота у којем лидери држава и народа са партијским естаблишментима креирају наше судбине?

Шта је „луђе“, фудбал или свет? Нема појаве ни ствари које чине наше животе да се у њему не може пронаћи директна веза са фудбалском лоптом.

Играче на терену занима како да стигну до нових свежњева новчаница и славе, публика ту врсту мотивације и могућности једноставно нема.

Има шансу да изражава вољу пренету из свакодневног друштвеног и политичког живота. Навијачи јасније и брже препознају друштвену кризу градећи на тим тачкама стратегију за њено јавно испољавање. Много лакше и безболније од артикулисања стања на улици или било ком простору. Ово учвршћује у ставу да је спорт универзалан до те мере да се његова суштина може тумачити на хиљаду начина.

Покушаћу да у уводном делу то објасним помоћу мисли Ерика Фрома „зашто је човек модерног доба толико активан у тражењу сопственог идентитета“, макар се и чинило да ће то лакше учинити као део колективитета:

„Модеран човек је гладан живота, али просто као аутомат не може да искуси живот у смислу спонтане активности. Он га замењује свакодневним узбуђењима и надражајима, надражајима који му пружају пијанчење, спортови, проживљавање узбуђења фиктивних ликова на филмском платну“.

Фром, тезу базира на чињеници да је човек несавршено биће. Зато мора провоцирати другачије стање од нормалних и свакодневних, како би дошао до фиктивног и тренутног узбуђења. Питање се намеће само по себи: да ли човек проживљавањем таквих стања изнова не лаже себе?

Ако поверујемо Орвелу „да врхунски спорт нема никакве везе са поштеностом игром“ како онда објаснити чињеницу коју Фром саопштава да „човек често није оно што јесте већ оно што на основу помагала – пијанчења, спортова, фиктивних ликова – жели бити.“

Ако је спорт непоштен, шта је онда свет?

Ако се постижу потпуно другачији циљеви од суштине да ли је он само доказ да је као и свет „јединство многобројних супротности“.

Можда је ову раскрсницу, за сада, најлакше избећи ако се позабавимо односом новца и спорта.

У том феномену препознаје се и потпуна материјализација света. Нови концепт у којем је све на продају. Моћ новца, једино величанство и снага.

„Новац је саможив и прљав“, тврди француски социолог Филип Симоно.

Како је могуће да је онда спорт племенит и чист?

Предочимо резултате неприродног јединства између прљавог новца и племенитог спорта.

Остајемо у најмању руку збуњени. Као да су творци нове спортске доктрине погрешно схватили Аристотелову максиму да „добро свуда и на сваком месту зависи од испуњавања два услова: правилност и утврђивање коначног циља и проналажење одговарајућих средстава који воде коначном циљу.“

Очигледно тада се није мислило о додатку да „циљ оправдава свако средство“, што је постало глобална стратегија целог света, фудбала такође.

Данас у фудбалу не може да се предвиди интензитет појава из свакодневног живота, но и на једном и на другом плану, дакле животном и фудбалском, свакодневно смо сведоци њеног убилачког дејства.

О моралу, етици, креацији, тежњи ка перфекцији ко говори?

Последњих неколико деценија отворен је простор за једну галаксију човекових потреба. Снажно је активиран индивидуални потицај. Корпуси људи претворени су у потрошачке аждаје. За велики новац дизајнира се посве другачији свет. У том свету фудбал јесте парадигма свега што нам се догађа. Готово шаљиво звуче формулације аналитичара о спортској равноправности и правичности. Зар није све другачије?

Равноправност није ништа друго него такмичење у једнаким условима. Спортски догађај то давно одбацује као незрелу крушку. Спорт дели исту судбину света и признаје једну одредницу: моћ капитала. Истовремено, интензивно између себе размењују енергију са глобалном идеологијом. Фудбал објашњава комплетну социјалну панораму света у који се запутио, а да не зна где ће и шта ће, У своју торбу на којој је исписана ова врста дилеме упаковао је фудбал и спорт. Сви су у истом пакету.